

Успамінаюць ветыраны

М.Я. ЦІКОЦКІ

ДАРОГАМІ ВАЙНЫ

Міхаіл Яўгенавіч Цікоцкі - доктар філалагічных навук, прафесар кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання, Заслужаны работнік адукацыі Рэспублікі Беларусь, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, двума медалямі «За адвагу».

У ліпені 1944 г. пасля ранення пад Кобрынам і лячэння ў шпіталі я быў накіраваны на далейшую ваенную службу ў 66-ы асобны гвардзейскі цяжкатанкавы полк, у склад якога ўваходзілі новыя баявыя машыны «ІС-122». Кіраваў палком былы настаўнік, вельмі адукаваны чалавек падпалкоўнік В. Конанцаў. Наогул калектыў палка пакідаў уражанне вельмі інтэлігентнай супольнасці. Да мяне, новага байца, салдаты і афіцэры аднесліся вельмі прязна, уважліва, па-сяброўску. Сярод аднапалчан былі і мае землякі-беларусы: Фёдар Какорын і Віктар Пруднікаў з Віцебска, Мікалай Петрусь - з Палесся. На вялікі жаль, яны загінулі ў баях, не дачакаўшыся дня слаўнай Перамогі.

У той час, калі я прыйшоў у полк, закончылася аперацыя па пашырэнню плацдарма на рацэ Нарэў (у Польшчы), і мы рыхтаваліся да далейшых баявых дзеянняў ужо на землях Усходняй Прусіі. Гэта было напружанае зімы 1945 г., усе чакалі загалу на наступленне. Для таго, каб нашы танкі былі заўсёды напачатку, іх схавалі ў капаніры; пад імі круглыя суткі, асабліва зімою, мы палілі печкі, каб не застывалі газойль (танкавае паліва) і масла ў сістэме змазкі. І вось, нарэшце, мы рушылі з баямі ў Прусію, заняўшы гарады Віленберг, Ортэльсбург, Мяльзак, і хутка падышлі да Кёнігсберга, дзе наш полк сустрэў жорсткае супраціўленне фашыстаў, у баях за горад мы страцілі шмат сваіх таварышаў і баявых машын. Тады перад самым Днём Перамогі нам было даручана пераехаць на фарміроўку ў г. Роўна і, папоўніўшы асабовы склад палка, атрымаць новыя мадэрнізаваныя танкі.

Пасля фарміроўкі мы чакалі новага баявога загалу. (Як вядома, у гэты час пачалася вайна з Японіяй.) Мы думалі, што полк пашлюць праз усю Расію на баявыя дзеянні, але потым было вырашана накіраваць нас з новымі сакрэтнымі танкамі для дэманстрацыі ваеннай сілы і зрабіць гэта падарожжа праз усе краіны Усходняй і Цэнтральнай Еўропы - па Румыніі, Венгрыі, Чэхаславакіі, Аўстрыі і, урэшце, Германіі, адкуль я быў дэмабілізаваны ў 1946 г.

За час вайны я набыў багата добрых сяброў, а франтавое сяброўства - гэта самае моцнае і трывалае сяброўства, на ўсё жыццё. У першую чаргу, я хачу ўзгадаць свайго добрага сябра лейтэнанта Уладзіміра Цітова, які памёр ад інфаркту ў 1972 г. Валодзя - масквіч, вучыўся ў школе разам з Зояй Касма-

дзям'янскай. Ён быў вельмі таленавітым і духоўна багатым чалавекам, цудоўна маляваў і шмат пісаў вершаў - лірычных, патрыятычных і інш. У час нашага знаходжання ў Аўстрыі (горад Вінэрнойштат) Валодзя сфатаграфавалі мяне седзячым на крыле трафейнага «Мерседэса», а таксама зрабіў здымак за раялем у час канцэрта мастацкай самадзейнасці, у якім мы разам удзельнічалі. Нельга не нагадаць імя майго франтавога сябра падпалкоўніка Аляксея Хаўронава, які зараз жыве ў Нальчыку. Нельга не ўспомніць таксама добрым словам маю франтавую сяброўку медсястру нашага палка Ніну Ткачэнка, удаву былога пампатаха часці Івана Ткачэнкі. Адзначу, што некаторыя вершы майго сябра Валодзі Цітова я пераклаў на музыку. Ноты гэтых песень, якія спявалі многія ў нашым палку, я захаваў да гэтага часу ў сябе. З асаблівым інтарэсам успрымаліся песні Ул. Цітова «Разлука» і «Твой день рождения», апошнюю з якіх Валодзя прысвяціў сваёй будучай жонцы Дзіне.

Паступіў у рэдакцыю 05.05.05.

л.л. КАРОТКАЯ

СУДЬБА И ЖИЗНЬ

Лариса Леонтьевна Короткая - кандидат филологических наук, доцент, известный литературовед, долгое время преподавала на кафедре русской литературы БГУ. Лариса Леонтьевна - ветеран Великой Отечественной войны, партизанка и подпольщица, уполномоченная особого отдела отряда «За Айчыну» бригады «Штурмовая». Среди ее боевых наград - орден Отечественной войны I степени, медали: «Партизану Отечественной войны» I степени, «За отвагу», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.».

Война... В то воскресное утро мы пошли купаться с подругой Марусей Терещенко (ее потом расстреляли немцы). Весело проходя мимо школы, встретили директора, а он нам и говорит: «Вот вы смеетесь, а война началась».

Вскоре по дорогам пошли беженцы, по ночам в Минске было видно зарево от бомбежек и пожаров. Стала собираться и я с сыном, хоть взять-то с собой было нечего. Была, как сейчас помню, одета в легкое шелковое платье, в балеточки (туфли такие легкие типа тапочек). Дошли лишь до Борисова - там немцы нас обогнали, пришлось возвращаться домой в Острошицкий Городок.

Подпольную работу мы начали сами, стихийно, никто нас к этому не призывал. Случайно узнав, что один мой бывший одноклассник ремонтирует немцам радиоприемники, я сказала: «Людам же интересно, что на фронте делается, - ты нам сводку давай». Он согласился, и мы с девочками стали переписывать сводки печатными буквами (чтобы почерк наш не узнали), отдавать тем, кого сами хорошо знали. Из друзей-единомышленников постепенно сформировалась подпольная группа, в которую вошли доктор Розум и акушерка Нальгачева (они укрывали и лечили раненых красноармейцев), инженеры Якунин и Черемовский, учителя Терещенко, Войтенков и Сороко, ученики-комсомольцы Тоня Стефанович, Люба Врубель, Нина Стосуй, Женя Яцук, Коля Боровский, Павлик Ботяновский. Позже группу возглавил завуч Кирилл Иванович Шестаков. Он и погиб вместе со своими воспитанниками в 1944 г. в Тростенце. После войны в живых кроме меня остались Яцук и Якунин. Теперь, наверное, осталась только я: успела убежать от ареста, потом была в партизанском отряде, участвовала в боевых действиях, была серьезно ранена.

Мне удалось устроиться переводчицей на лесозаводе, я неплохо знала немецкий, так как изучала этот язык и в школе, и в институте. Когда приезжали немцы, я участвовала в их переговорах с администрацией завода по хозяйственным вопросам. А жила с сыном в доме при лесозаводе у Веры Фоминичны, вдовы комиссара гражданской войны. К тому времени довелось и голодать, и шаймороты есть (шаймороты - это перемерзшая картошка, ее весной выкапывают и